

Etik og det etiske dilemma - hvad er det, og hvorfor er det vigtigt

*Ved Jacob Birkler, lektor, ph.d.
Formand for Det Ethiske Råd*

Forebyggelse

Forebyggelse som nutidens columbusæg, men...

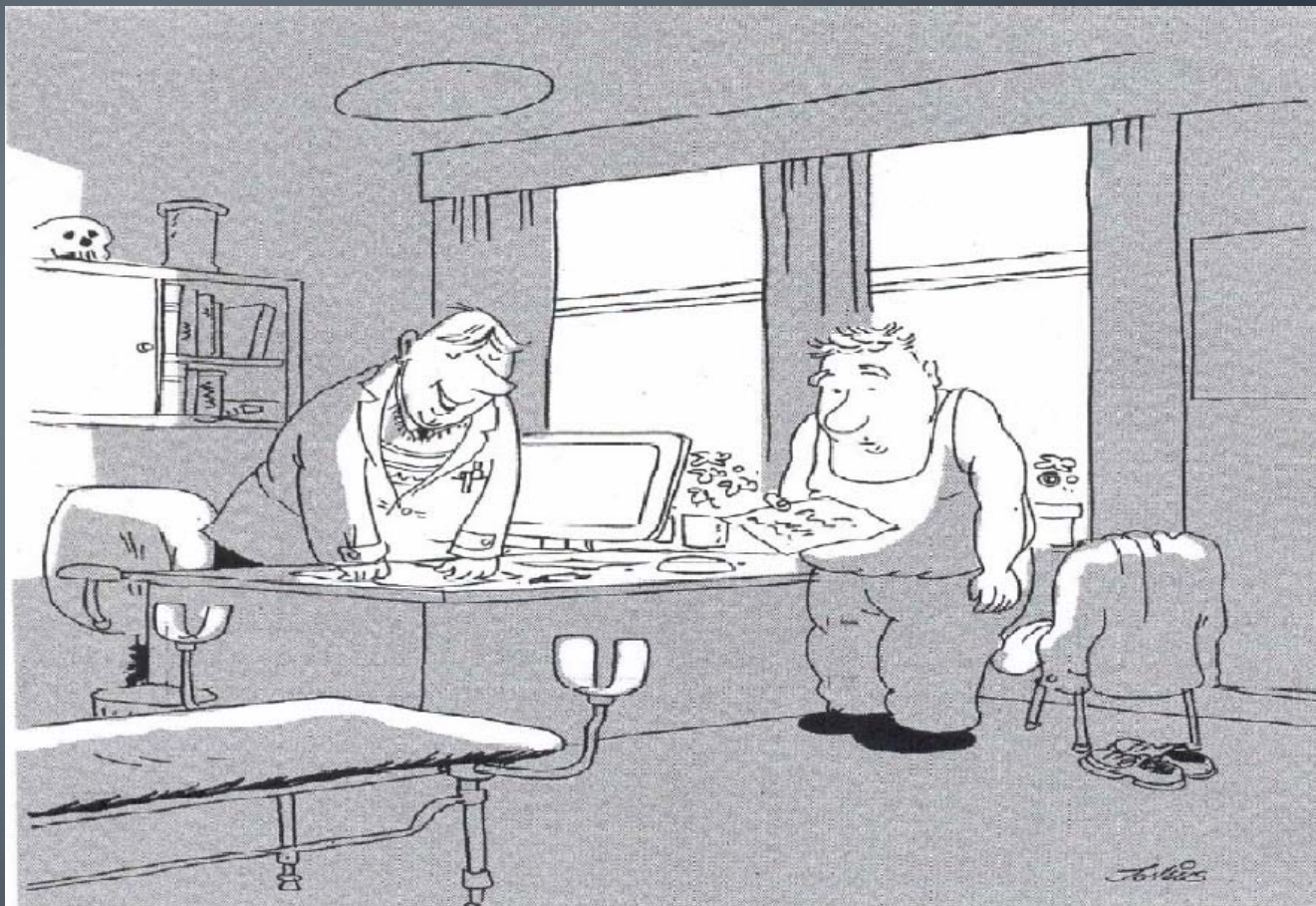
- Bekymringsgørelse
- Sygeliggørelse
- Patientliggørelse
- Stigmatisering /stempling
- Sundhedstyranni
- 'Selvforskyldte sygdomme'

Fedme og etik

Hvor bør vi tage fat?

Fokus på den fede eller det fede samfund

Motion er den stærkeste medicin. Jeg ordinerer derfor 4 km løb med spurt, tyve harehop og femten armbøjninger. Hvis det ikke hjælper må vi jo have fat i noget stærkere!!!

Arbejdet med etik er værdiarbejde

Middelværdier

> <

Egenværdier

Subjektive værdier

> <

Objektive værdier

Relative værdier

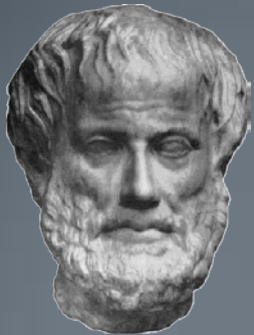
Absolutte værdier

Etik - hvornår?

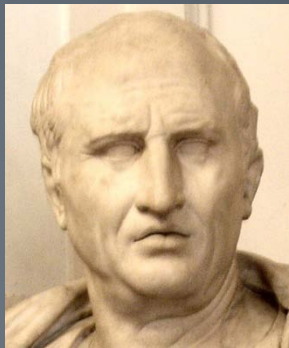
'Den etiske dimension begynder,
når den anden kommer ind på scenen'

Umberto Eco. Moralske tanker, 1998, p. 82

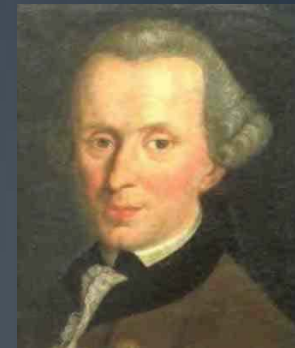
Etik - hvad er det?

Aristoteles (384-322)
Græsk: *ethikos*

Cicero (106-43)
Latin: *moralis*

Kant (1724-1804)
Tysk: *sittlichkeit*

Bolig (boplads, handlingernes hjemsted)

Sædvane (sæder, sædelære, sædelighed)

Karakter (karakterfast, dyrke og høvle karakteren)

Kultur (skik og brug, vaner, skikkelig, takt, taktfast)

Dyd (dyder, duelighed, duelighedstegn)

Opførsel (etikette, kutyme, pli, sømmelighed)

Etikkens regelmæssige grænser

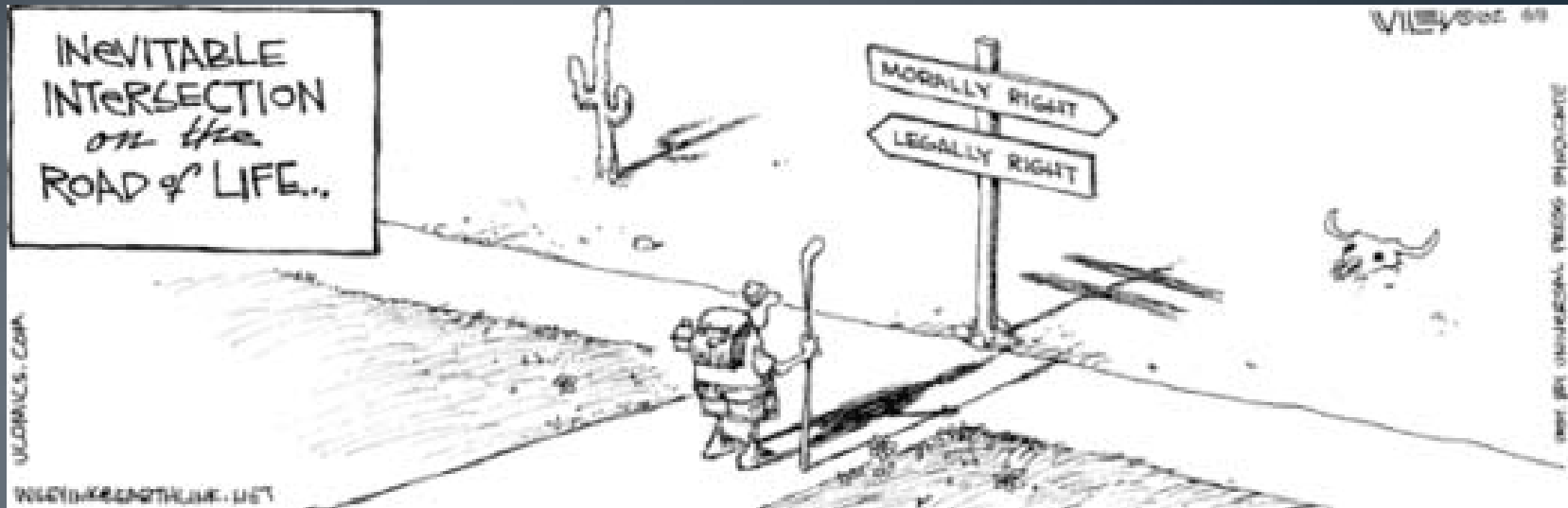
Etik er det, som jeg/vi har at rette os efter i forholdet til den anden

Regler	Nedskrevne	Uskrevne
Alvorlige	Retslige love	Etik
Mindre alvorlige	'Spilleregler'	Etikette

Arbejdet med etik

- Etik i og ud fra situationen
- Etik som begreb og/eller greb i praksis
- Etik som redskab og/eller egenskab
- Etik som nødvendighed og/eller omstændighed

Når tvivlen opstår

Som sundhedsarbejder vil man kunne stå i situationer, hvor handlemåden ikke ligger ubetvivleligt fast

Juridisk spørgsmål	Praktisk spørgsmål	Etisk spørgsmål
Hvad <i>skal</i> jeg/vi (ikke) gøre?	Hvad <i>kan</i> jeg/vi (ikke) gøre?	Hvad <i>bør</i> jeg/vi (ikke) gøre?

Etiske spørgsmål

Generelle etiske spørgsmål

Behandles af etiske råd, nævn og komiteer.

Udarbejdelse af retningslinjer og værdigrundlag

Konkrete etiske spørgsmål

Specifik situation

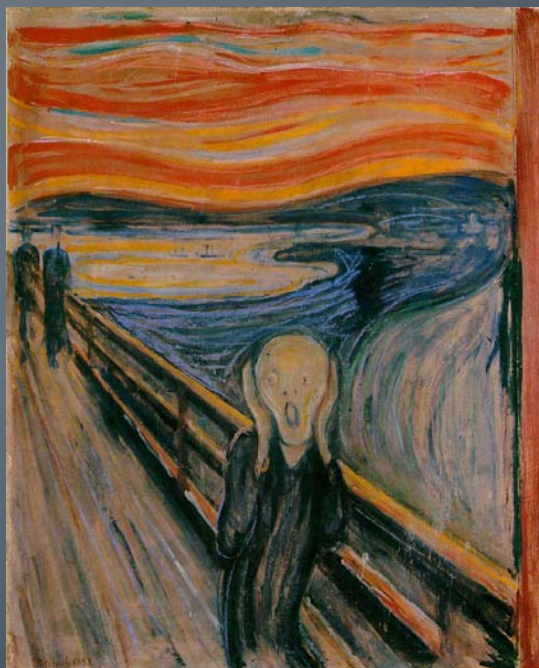
Det etiske dilemma

Konkrete etiske spørgsmål

Det etiske dilemma

Et etisk dilemma er en vanskelig værdikonflikt, hvor der skal træffes ét valg blandt flere handlingsalternativer. Et valg, hvis udfald får konsekvenser for andre mennesker.

Autonomi

En af de største etiske udfordringer i sundhedsvæsenet

	Autonomi	Paternalisme
Smal definition	Selvbestemmelse	Bedrevidenhed
Smart definition	Retten til at være doven	Pligten til at skære igennem
Varianter	Kræver ret til et valg Tildeling af valg Grundlag for et valg	Ægte (genuin) Ønsket /Uønsket Skjult
Grundværdier	Respekt, tillid...	Faglighed, ansvarlighed

Grundkonflikter i det etiske dilemma

Autonomi

Respekt for
selvbestemmelse

> <

Paternalisme

Som professionel
ved jeg bedre

Solidaritet

Forpligtet over for
patienten

> <

Loyalitet

Forpligtet over for kolleger
pårørende, læger, ledelsen etc.

Økonomi

Etik i forruden og bagruden

Etik i forruden

Hvad bør jeg gøre
hvis det sker?

Etik i situationen

Hvad bør jeg gøre
lige nu?

Etik i bagruden

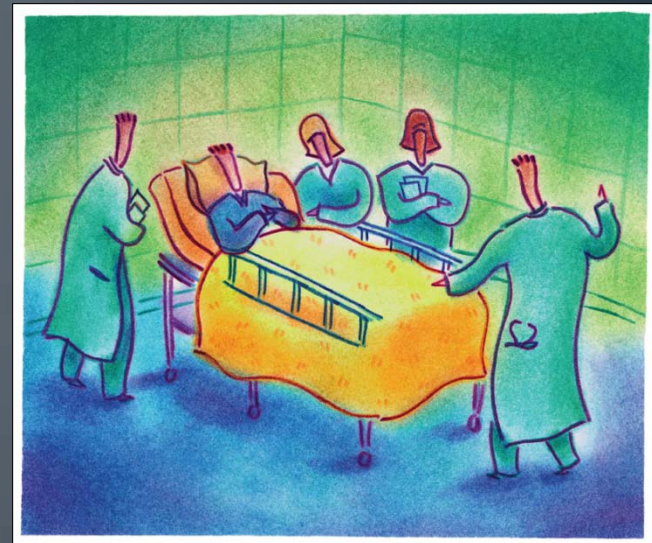
Hvad burde jeg
have gjort?

Det etiske dilemma

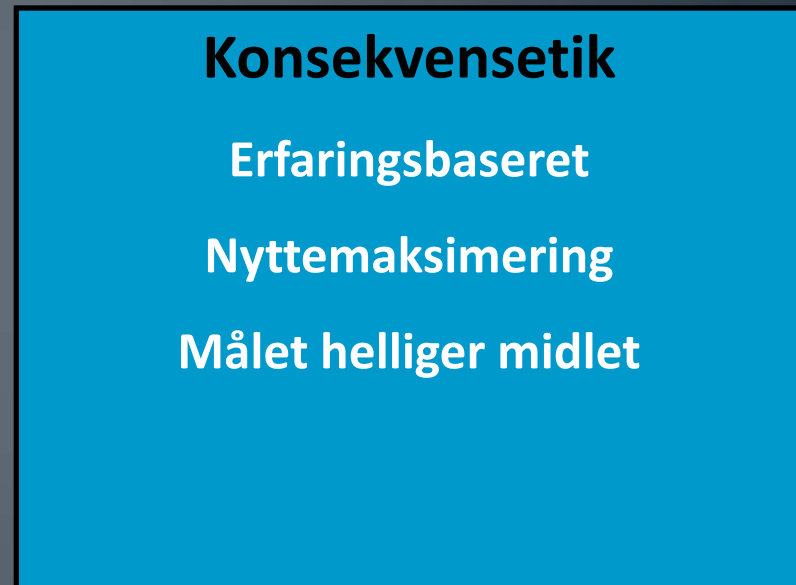
Løsning eller opløsning?

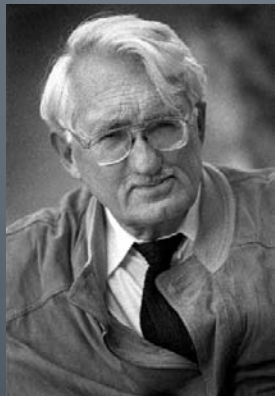
Ethvert dilemma indeholder fire elementer, hvor en løsning eller opløsning af dilemmaet sker gennem værdisættelsen af et eller flere af disse elementer.

Pligtetik vs. Konsekvensetik

Handlingsetik

Nærhedsetik

Umiddelbarhed

Nærvær

Diskursetik

Dialog

Magtfrihed

Eksistensetik

Vilje

Engagement

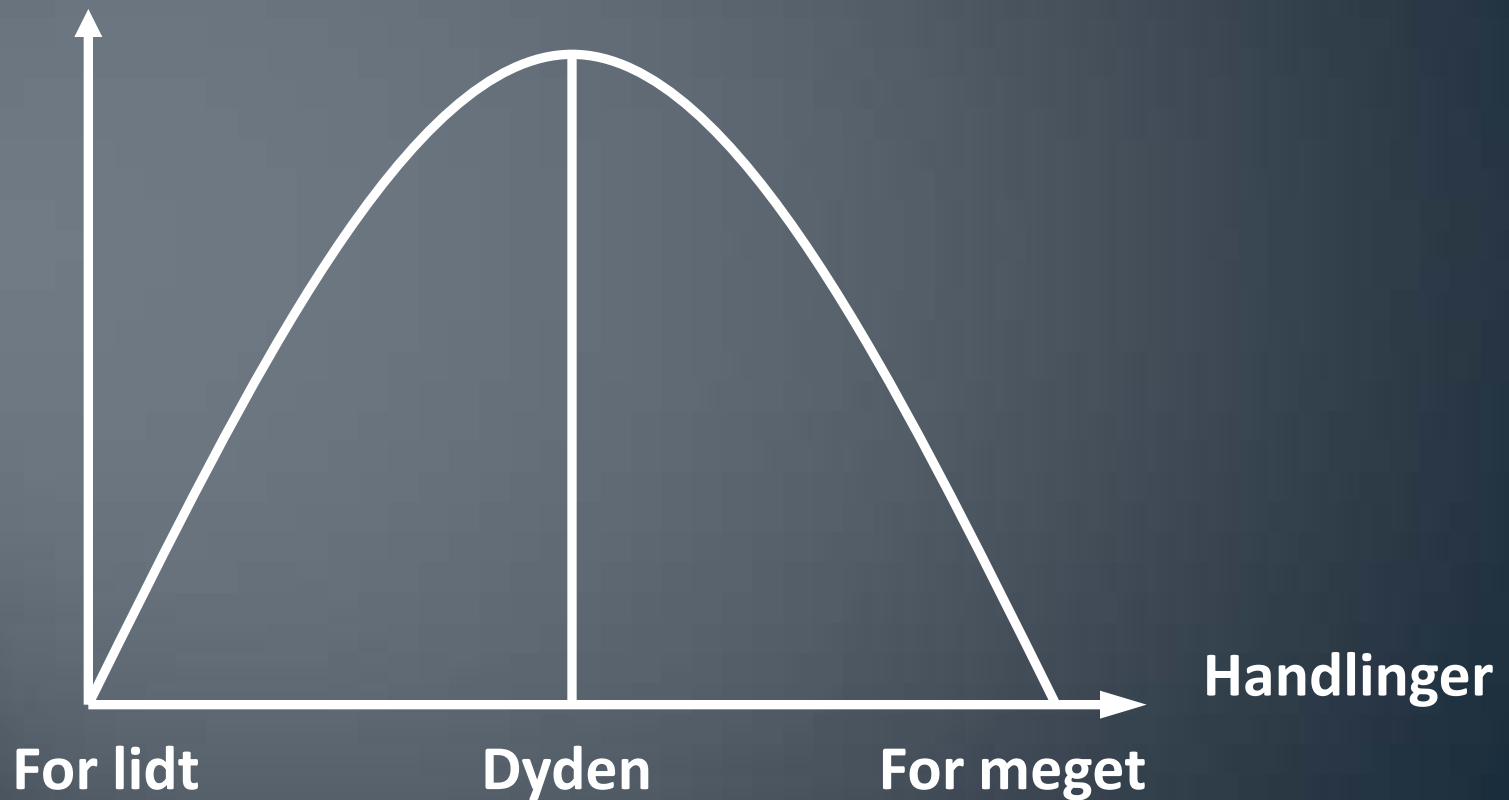
Dydsetik

Dydsetik

Forening af fornuft og erfaring

Lykke

Menneskesyn

Etiske handlinger afspejler et menneskesyn

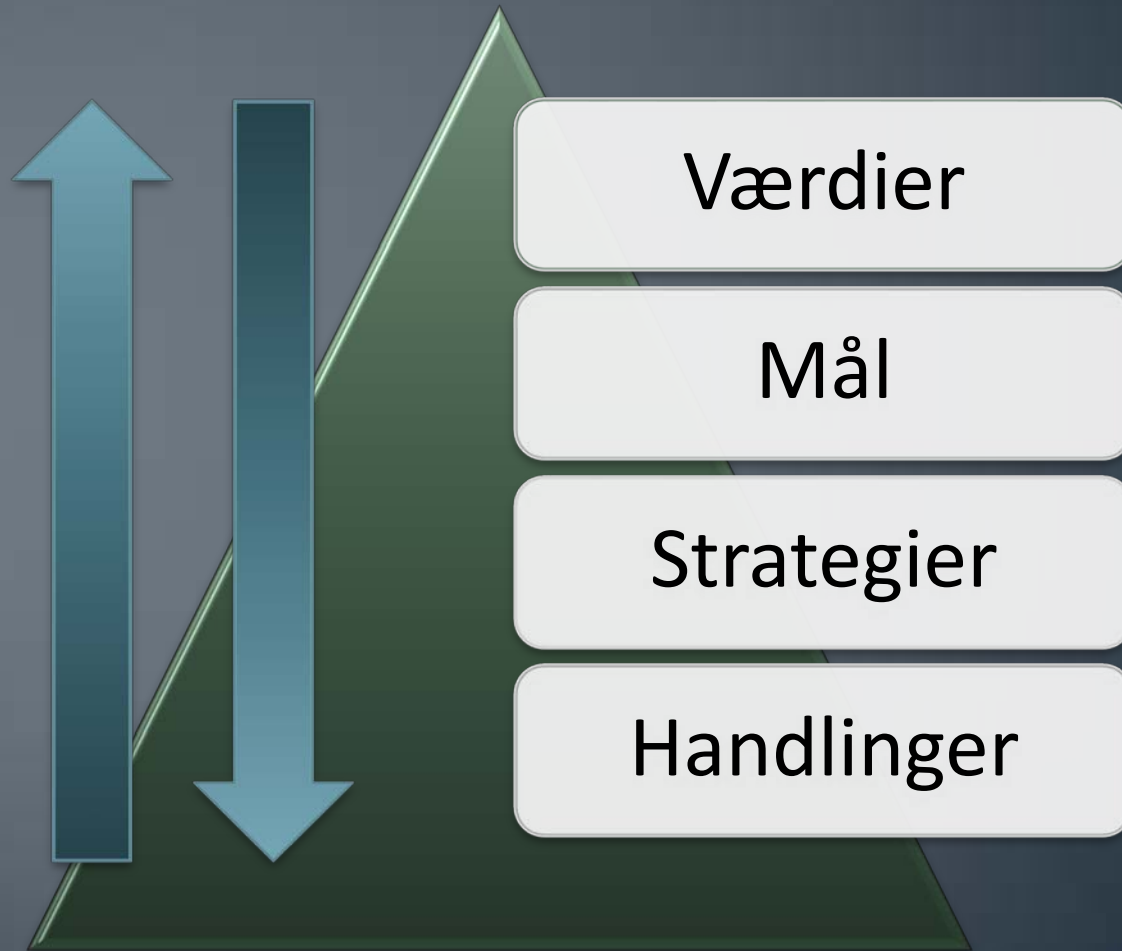
Naturalistisk menneskesyn	Humanistisk menneskesyn
Objekt	Subjekt
Natur/biologi	Historie/kultur
Mennesket som funktion	Mennesket som værdi
Mennesket som middel	Mennesket som mål
Mennesket som teknik/mekanik	Mennesket ses i sin helhed
Drifter/instinkter	Fornuft
Amoralsk væsen	Moralsk væsen
Egoisme	Altruisme
Mennesket har skabt Gud	Gud har skabt mennesket

Grundværdier

Typiske grundværdier der formuleres og præsenteres i det danske sundhedsvæsen

Åbenhed	> <	Lukkethed
Ansvarlighed	> <	Uansvarlighed
Respekt	> <	Despekt
Faglighed	> <	Ufaglighed
Anerkendelse	> <	Miskendelse
Tillid	> <	Mistillid
Humor	> <	Alvor
Nærvær	> <	Distance

Arbejdet med etik og værdier

Værdier

Mål

Strategier

Handlinger